

uit alle materialen, levensmiddelen, ammunitie etc. gebracht zouden kunnen worden en vandaar naar de plaats waar de schepen van de kamer Utrecht uitgerust worden, zoals ook Amsterdam zijn schepen elders, nl. op Texel uitrust en de lading daarheen laat brengen. Zo zou ook de lading der retoursschepen in andere vaartuigen overgeladen en naar Utrecht kunnen worden gebracht.

De voordelen daarvan zijn gelegen in toeneming van nering en welvaart, in werkverschaffing aan vele mensen, in het gebruik van meer schepen in de binnenvaart, in allerlei ambachtelijke verrichtingen, in de behoefte van droge en natte levensmiddelen, ammunitie, oorlogsmateriaal, in het aantrekken van meer mensen ter plaatse, in de verkoop van de retourvrachten en veel zaken meer - al deze voordelen die provincie en stad „sullen toevloeyen ende haer alreets schijnen aen te lachen, sullen wel bevonden worden de moeyte ende pijn waert te wesen”.

De droom ging niet in vervulling. Van een kamer Utrecht der Oost-Indische Compagnie is niets gekomen.

v. C.

KLEINE MEDEDELINGEN

In het Spoorwegmuseum aan de Maliebaan te Utrecht loopt nog tot en met 9 februari de tentoonstelling „Jeugdijaren van de spoorweg”. Te zien is een prachtige verzameling Engelse spoorwegprenten uit de jaren 1830-1840 uit particulier bezit. Niet alleen voor liefhebbers van het begrip „spoorweg” en alles wat daarmee te maken heeft, is deze tentoonstelling interessant, maar minstens evenzeer uit esthetisch oogpunt: de vertoonde 64 prenten, van gave kwaliteit, zijn lithografiën en aquatinten, kunstzinnige technieken, die vooral in de vorige eeuw een hoog niveau bereikten en tegenwoordig weer sterk in de belangstelling staan.

In het Centraal Museum, Agnietenstraat 1 te Utrecht zal van 21 december 1968 t/m 2 februari 1969 een expositie worden gehouden van in de 17e en 18e eeuw door Nederland geïmporteerd Chinees porselein onder de titel „De Chinese porseleinkast”.

De Chinese porseleinkast is een rijk gevarieerde verzameling porselein, welke in de 17e en 18e eeuw door schepen van de Verenigde Oostindische Compagnie uit China naar West-Europa werd gebracht. De verzameling is samengesteld uit bruiklenen van verzamelingen uit het gehele land. Ook H.M. de Koningin heeft voor deze reizende tentoonstelling stukken in bruikleen afgestaan.

HET „PONTIFICALE VAN ST. MARIE”

Het beroemde 15de-eeuwse handschrift in de Universiteitsbibliotheek van Utrecht, bekend onder de naam „Pontificale van St. Marie” dankt zijn naam aan een aantekening van later hand op fol. 134 a. Jappe Alberts en Bouman hebben in 1958 gemeend het hs. toe te moeten wijzen aan de liturgische boekenschat niet van de kapittelkerk van St. Marie (zoals tot dan toe algemeen aangenomen werd), maar aan die van St. Jan. (*Benedictiones episcopales e libro pontificale ecclesiae sancti Johannis Ultraiectensis. Fontes minores medii aevi VII.* Gron. 1958). In

mijn aankondiging van deze publicatie in Maandblad 1959, blz. 69 heb ik daartegen stelling genomen en mij aan de van ouds bekende aanduiding gehouden. Een versterking van de mening dat het hs. te eniger tijd werkelijk in het bezit was van de Mariakerk bewijst een vondst in de resoluties van de Mariakerk zelf. Op 30 januari 1562 gaf het kapittel van St. Marie op zijn verzoek te leen aan de inmiddels bisschop van Middelburg geworden Nicolaas de Castro „quendam librum in membrana eleganti littera conscriptum et nuncupatum Pontificale” (zeker boek op perkament met sierlijke letter geschreven en Pontificale genoemd).

De gang van zaken is duidelijk. Ingevolge de oprichting van de nieuwe bisdommen in de Nederlanden (1559) was in 1561 Nicolaus de Castro, sedert 1535 kanunnik van St. Marie, tot bisschop van het nieuwe bisdom Middelburg benoemd. Het lag voor de hand, dat de nieuwe bisschop de tekst van bepaalde wijdingsformulieren etc. al spoedig nodig zou hebben. Vandaar zijn vraag om het hem bekende Pontificale uit zijn vroegere kerk voor zekere tijd te mogen lenen. De uitleningstermijn liep tot St. Jan Geboorte, 24 juni. Het handschrift is netjes teruggekomen. In margine van bovengenoemde resolutie staat bijgeschreven: *Huiusmodi liber postea restitutus est*” (dit boek is later teruggegeven).

Een eeuw na de voltooiing van het Pontificale bevond het zich dus al in de bibliotheek van de Mariakerk. Daardoor wordt het waarschijnlijker, dat het er ook eerder, wellicht zelfs van het begin af aan geweest is.

v. C.

VOOR VISLIEFHEBBERS

J. Blankert Jz., op de Voorstraat, verwittigt zijne geëerde begunstigers, dat hij op heden heeft aangekregen verschen *Hollandschen Haring*, à 10 cents per stuk; dito *Groene Haring*, à 12½ cents; gerookte *Schoonhovensche Zalm* à f 1,20 de 5 oncen, bij de heelen en halven, 90 cents per 5 oncen; verwacht ook nieuwe *Bergsche Ansjovis*. Recommandeert zich in ieders gunst.” (Utr. Ct. 27 juli 1832).

Of men dat goedkoop vindt, hangt eenvoudig of van de geldswaarde toen — en nu.

ST. ANTONISVARKENS

Steeds weer overgeschreven van enige jaren oude knipsels, duiken in de couranten geregeld als historische curiosa de St. Antonisvarkens op: varkens behorend aan een aan St. Antonius gewijd gesticht, die, gemerkt met het St. Antonis-teken, vrij in de straten mochten lopen en daar hun kostje opscharrelden. Enerzijds werkten ze daardoor als vuilopruimers, anderzijds maakten ze van de straten een zwijnenboel. Steevast wordt er dan bij verteld, dat de heilige naar wie die dieren genoemd waren, Antonius van Padua (1195-1231) geweest is. Ook in het eerder